

Program Rodzina 500 plus

Zasady przyznawania i wypłaty
świadczeń pieniężnych na dzieci

Komentarze praktyczne ☒
Odpowiedzi na pytania ☒
Wzory dokumentów ☒
Akty prawne ☒

12

Wolters Kluwer

Adam **Błaszko**

Żanetta **Gawarkiewicz**

Krystyna **Gąsiorek**

Magdalena **Januszevska**

Anna **Kawecka**

Dominik **Kucharski**

Anna **Sabuda**

Bożena **Tyra**

Program Rodzina 500 plus

Zasady przyznawania i wypłaty
świadczeń pieniężnych na dzieci

Warszawa 2016

Wolters Kluwer

12

Tekst pochodzi z LEX Pomoc Społeczna

Stan prawny na 1 maja 2016 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redakcja merytoryczna

Izabela Baranowska

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Łamanie

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładki i stron tytułowych

Studio Kozak

Ilustracja na okładce

© *iStockphoto.com/mstay*

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ

Więcej na www.legalnakultura.pl

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-8711-8

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
---------------------	----

Część I Komentarze praktyczne

Rozdział I

Program Rodzina 500 plus	15
1. Czym jest świadczenie wychowawcze i komu przysługuje?	16
2. Kiedy świadczenie wychowawcze nie przysługuje? Przesłanki, przy zaistnieniu których świadczenie wychowawcze nie będzie przysługiwało	19
3. Przesłanki nabycia prawa do świadczenia wychowawczego ...	20
4. Postępowanie w sprawach przyznawania i wypłacania świadczenia wychowawczego	22
Materiały źródłowe	27

Rozdział II

Program Rodzina 500 plus – wydanie decyzji o przyznaniu, uchyleniu, zmianie oraz uznaniu za świadczenie nienależnie pobrane	28
1. Decyzja o przyznaniu świadczenia wychowawczego	28
2. Uchylenie lub zmiana decyzji przyznającej świadczenie wychowawcze	30
3. Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze	32
4. Nieustalenie i przedawnienie należności	37
5. Zastosowanie ulgi przez organ właściwy	38

Rozdział III

Finanse, księgowość i sprawozdawczość Programu 500 plus 40

1. Podstawa prawna wypłaty świadczeń z Programu 500 plus 40
2. Podmioty realizujące zadania w zakresie świadczenia wychowawczego 41
3. Prawo do świadczenia wychowawczego 43
4. Postępowanie wyjaśniające w przypadku wątpliwości przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego 43
5. Zmiana lub uchylenie ostatecznej decyzji administracyjnej, na mocy której strona nabyła prawo do świadczenia wychowawczego 44
6. Charakter decyzji o przyznaniu świadczenia i przepis prawa 45
7. Utrata dochodu a prawo do świadczenia wychowawczego 45
8. Nieprawidłowy wniosek 45
9. Termin wypłaty świadczenia wychowawczego – pierwszy okres świadczeniowy 2016 r., postępowanie przy opóźnieniach wypłaty 46
10. Inna forma przekazania świadczenia 47
11. Wypłata dla osób przebywających za granicą 47
12. Ustalanie świadczeń nienależnie pobranych 48
13. Księgowania w przypadku nienależnie pobranych świadczeń 50
14. Odsetki i przedawnienie 51
15. Postępowanie w przypadku śmierci uprawnionego do świadczenia 52
16. Koszty obsługi Programu 500 plus i księgowanie kosztów obsługi 53
17. Finansowanie świadczenia wychowawczego – dotacja na zadanie zlecone 54
18. Księgowanie dotacji w księgach organu i urzędu gminy i miasta (według projektu) i wzory dekretacji 55
15. Klasyfikacja budżetowa wpływu dotacji do budżetu JST 55
16. Odrębny rachunek 56
17. Sprawozdawczość Programu 500 plus 57

Część II

Pytania i odpowiedzi

Czy wójt może być jedynym uprawnionym do wydawania decyzji dotyczących świadczeń z Programu 500 plus?	63
Na jakiej podstawie pracownicy ośrodka pomocy społecznej (OPS) mogą realizować zadania z ustawy wprowadzającej Program 500 plus?	65
Czy każdy pracownik OPS musi mieć imienne upoważnienie do działania w postępowaniach dotyczących świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego?	67
Czy za czynności związane z realizacją Programu 500 plus pracownicy OPS powinni otrzymać dodatkowe wynagrodzenie?	68
Od kiedy toczy się postępowanie ws. przyznania świadczenia wychowawczego?	70
Czy OPS powinien żądać zaświadczenia z gminy stałego zameldowania o niezłożeniu wniosku o świadczenie wychowawcze w tamtejszym organie?	71
Jak ustalić właściwość organu w przypadku stwierdzenia braku miejsca zamieszkania osoby składającej wniosek o świadczenie wychowawcze?	73
Jak przy świadczeniu wychowawczym weryfikować dane wskazane we wniosku?	75
Czy weryfikacja danych przy wniosku o świadczenie wychowawcze jest konieczna, jeżeli organ posiada kopię dowodu osobistego wnioskodawcy?	76
Czy jeśli OPS posiada dokumentację strony złożoną przy ubieganiu się o świadczenia rodzinne, to przy wniosku o świadczenia wychowawcze musi znów prosić o dokumenty? ..	77
Jak należy postąpić w sytuacji, gdy stroną postępowania w sprawie przyznania świadczenia wychowawczego jest kierownik ośrodka pomocy społecznej?	81
Jak ustalić skład rodziny przy świadczeniu wychowawczym, gdy mąż/żona wychowuje dzieci z konkubentem?	83
Czy żona może pominąć w składzie rodziny pracującego za granicą męża, pomimo braku rozwodu?	85

Czy przy wniosku z Programu 500 plus, jeśli ojciec dziecka pracuje za granicą, zachodzi koordynacja?	89
Jak ustalić właściwość organów ws. świadczenia wychowawczego, jeśli członek rodziny prowadzi działalność gospodarczą w Wielkiej Brytanii?	92
Czy strona może złożyć wniosek o świadczenie wychowawcze na drugie dziecko w trakcie rozwodu?	94
Jak zmiana sytuacji rodzinnej strony wpływa na jej uprawnienie do świadczenia wychowawczego?	96
Czy ulgę prorodzinną wlicza się do dochodu przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego?	99
Jak przy wniosku o świadczenie wychowawcze uwzględnić dochód z umowy zlecenia?	101
Czy alimenty wlicza się do dochodu na gruncie ustawy wprowadzającej Program Rodzina 500 plus?	104
Czy wstrzymanie wypłaty zasądzonych alimentów z powodu przekroczenia kryterium dochodowego może być uznane za utratę dochodu?	106
Czy OPS powinien uwzględnić dołączony do wniosku o świadczenie wychowawcze przetłumaczony z duńskiego dokument dotyczący alimentacji?	108
Czy do dochodu rodziny przy świadczeniu wychowawczym należy wliczać rentę socjalną i rentę rodzinną?	112
Czy rentę wypadkową należy wykazywać we wniosku o świadczenie wychowawcze?	114
Jak przy wniosku z Programu 500 plus uwzględnić uzyskanie dochodu przed rokiem bazowym?	117
Czy dodatek do zasiłku rodzinnego w okresie korzystania z urlopu wychowawczego uwzględnia się w dochodzie rodziny na gruncie u.p.p.w.d.?	118
Jak przy wniosku o świadczenie z Programu 500 plus uwzględnić dochód z dzierżawionego gospodarstwa rolnego?	120
Czy osoba prowadząca działalność gospodarczą i posiadająca gospodarstwo rolne może, ubiegając się o świadczenie z Programu 500 plus, odliczyć od dochodu składki KRUS?	122
Do jakiej daty należy przyznać świadczenie wychowawcze na drugie dziecko, jeśli pierwsze kończy 18 lat?	125

Na jaki okres wydać decyzję o świadczeniu wychowawczym, jeżeli jest spełnione niższe kryterium dochodowe, a orzeczenie o niepełnosprawności wydane jest na określony czas?	127
Jak prawidłowo wypełnić punkt 6 wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego?	129
Czy świadczenie wychowawcze jest podzielne w miesiącu, w którym jedno dziecko kończy 18 lat?	133
Czy jeśli świadczenia rodzinne przysługują za granicą, można nabyć prawo do świadczenia wychowawczego w Polsce?	135
Czy OPS powinien zgłaszać do GIODO zbiór danych osobowych związanych z realizacją Programu 500 plus?	137
Jak należy wypłacać odpowiedniki świadczenia wychowawczego w pieczy zastępczej?	138
Czy przy świadczeniu wychowawczym informacja na karcie pobytu o osiedleniu się jest równoznaczna z pozwoleniem na pracę?	140
Czy gmina i powiat ponoszą wydatki związane z wypłatą dodatku wychowawczego i dodatków do zryczałtowanej kwoty?	143
Czy pobieranie świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka wyklucza prawo do dodatku wychowawczego?	145
Jak rezygnacja ze świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka wpływa na prawo do dodatku wychowawczego?	146
Jak do dodatku do zryczałtowanej kwoty stosować odpowiednio przepisy dotyczące dodatku wychowawczego?	148
Jak księgować wydane decyzje na pomoc państwa w zakresie wychowywania dzieci „500 plus”, które przypadają do zapłaty w 2016 r. oraz 2017 r.?	150

Część III

Wzory dokumentów

Wzór upoważnienia kierownika OPS do prowadzenia postępowań w sprawach o świadczenia wychowawcze	155
Wzór decyzji o przyznaniu świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko	156

Wzór decyzji o przyznaniu świadczenia wychowawczego na pierwsze i kolejne dziecko	159
Wzór decyzji o przyznaniu świadczenia wychowawczego na kolejne dziecko	162
Wzór decyzji odmawiającej przyznania prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko	164
Wzór decyzji dotyczącej odmowy świadczenia na pierwsze dziecko i przyznania świadczenia na kolejne dziecko	167
Wzór decyzji odmawiającej przyznania prawa do świadczenia wychowawczego na drugie dziecko	171
Wzór decyzji zmieniającej decyzję przyznającą prawo do świadczenia wychowawczego	174
Wzór decyzji przyznającej dodatek do zryczałtowanej kwoty płacówce opiekunczo-wychowawczej typu rodzinnego	178
Wzór decyzji przyznającej dodatek wychowawczy rodzinie zastępczej/ prowadzącemu rodzinny dom dziecka	182

Część IV

Akty prawne

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci	189
Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 lutego 2016 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenie wychowawcze	233
Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci	254
Prezydencki projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw – druk sejmowy nr 408	271

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23)
- u.f.p. – ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 885 z późn. zm.)
- u.o.c. – ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. poz. 1650)
- u.o.d.o. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2135 z późn. zm.)
- u.o.p.r. – ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1381 z późn. zm.)
- u.o.r. – ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 330 z późn. zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)
- u.p.o.u.a. – ustawa z dnia 7 września 2007 r. – o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 169 z późn. zm.)
- u.p.p.w.d. – ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195)
- u.ś.r. – ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.)
- u.w.r.s.p.z. – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz.135)

Inne

GIODO	–	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
GOPS	–	gminny ośrodek pomocy społecznej
JST	–	jednostka samorządu terytorialnego
OPS	–	ośrodek pomocy społecznej
SKO	–	samorządowe kolegium odwoławcze
UP	–	urząd pracy

Część I
KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Rozdział I

PROGRAM RODZINA 500 PLUS

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, zwana „Programem Rodzina 500 plus”, zakłada wprowadzenie nowego świadczenia, którego celem jest wsparcie finansowe rodziców w zaspokajaniu potrzeb życiowych w wychowywaniu dzieci. Świadczenie skierowane jest do rodzin wychowujących dzieci do 18 roku życia. Realizacja świadczenia ma następować za pośrednictwem gmin. Ustawa w większości weszła w życie 1 kwietnia 2016 r., świadczenie realizowane jest od kwietnia 2016 r.

Autorzy ustawy zakładają, że proponowane rozwiązanie ma zmniejszyć obciążenia finansowe rodzin związane z wychowywaniem dzieci, a tym samym zachęcać do podejmowania decyzji o posiadaniu większej liczby dzieci.

Świadczenie wychowawcze będzie przysługiwało w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko. Nadto świadczenie wychowawcze zostanie wyłączone z katalogu dochodów warunkujących prawo do świadczeń o charakterze społecznym, co oznacza, że świadczenie wychowawcze nie będzie miało wpływu na prawo do świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, czy dodatków mieszkaniowych.

1. Czym jest świadczenie wychowawcze i komu przysługuje?

Świadczenie wychowawcze jest świadczeniem okresowym przyznawanym – po spełnieniu warunków ustawowych – w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko na okres od dnia 1 października do 30 września roku następnego. Projekt ustawy przewiduje, że od kwoty tej nie będą potrącane żadne składki, jest to kwota, jaką otrzyma uprawniony do świadczenia.

Uwaga!

Pierwszy okres, na który ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego, rozpoczyna się z dniem wejścia w życie ustawy, tj. 1 kwietnia 2016 r., i kończy się dnia 30 września 2017 r.

1.1. Świadczenie wychowawcze jest świadczeniem podzielnym

Świadczenie wychowawcze jest świadczeniem podzielnym i za niepełny miesiąc wysokość świadczenia ustala się, dzieląc kwotę świadczenia przez liczbę wszystkich dni kalendarzowych w danym miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które świadczenie przysługuje. Kwotę świadczenia przysługującą za niepełny miesiąc zaokrągla się do 10 groszy w górę. Należy zwrócić uwagę, iż ustawodawca zakłada podzielenie kwoty świadczenia przez liczbę dni w konkretnym miesiącu (a nie przez 30), w którym będziemy wypłacać świadczenie wychowawcze w kwocie niepełnej (przykładowo z uwagi na ukończenie przez dziecko 18 roku życia, np. 10 dnia danego miesiąca). W konsekwencji spowoduje to, że za taką samą liczbę dni w różnej długości miesiącach będziemy wypłacać świadczenie wychowawcze w różnej wysokości.

1. Jeżeli świadczenie wychowawcze będzie przysługiwało za 10 dni miesiąca stycznia, wówczas kwotę 500 zł podzielimy przez 31 dni i pomnożymy przez 10 dni, otrzymując kwotę $(500 : 31) \times 10 = 161,29$ zł, co po zaokrągleniu do 10 groszy w górę daje kwotę 161,30 zł.

2. Jeżeli świadczenie wychowawcze będzie przysługiwało za 10 dni miesiąca kwietnia, wówczas kwotę 500 zł podzielimy przez 30 dni i pomnożymy przez 10 dni, otrzymując kwotę $(500 : 30) \times 10 = 166,66$ zł, co po zaokrągleniu do 10 groszy w górę daje kwotę 166,70 zł.

1.2. Świadczenie dla pierwszego dziecka po spełnieniu kryterium dochodowego

Ustawa zakłada, że świadczenie wychowawcze, w sytuacji ubiegania się o nie przez osoby uprawnione posiadające jedno dziecko, uzależnione będzie od spełnienia kryterium dochodowego, które wynosi 800 zł miesięcznie na osobę w rodzinie, a w sytuacji gdy w skład rodziny wchodziło będzie dziecko niepełnosprawne – 1200 zł miesięcznie na osobę w rodzinie. Należy mieć na względzie, że sposób obliczania dochodu został wskazany w omawianej ustawie, gdzie zdefiniowano również pojęcie utraty i uzyskania dochodu.

Uwaga!

Przez pierwsze dziecko rozumieć należy jedyne lub najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18 roku życia, a w przypadku dzieci urodzonych tego samego dnia, miesiąca i roku, będących najstarszymi dziećmi w rodzinie w wieku do ukończenia 18 roku życia, pierwsze dziecko oznacza jedno z tych dzieci wskazane przez matkę, ojca, opiekuna faktycznego lub opiekuna prawnego.

1.3. Podmioty uprawnione do świadczenia wychowawczego

Do kręgu podmiotów uprawnionych do świadczenia wychowawczego ustawodawca zalicza: matkę dziecka, ojca dziecka, opiekuna prawnego dziecka lub opiekuna faktycznego dziecka (czyli osobę faktycznie opiekującą się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka). Świadczenie wychowawcze można będzie przyznać obywatelom RP lub cudzoziemcom, jeżeli na podstawie przepisów wspólnotowych oraz umów

międzynarodowych przyznane zostały im analogiczne do posiadanych przez obywateli prawa w zakresie świadczeń społecznych, pod warunkiem, że zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres, w którym mają otrzymywać świadczenie wychowawcze, chyba że co innego stanowią przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego bądź umowy międzynarodowe.

1.4. Świadczenie dla opiekuna faktycznie sprawującego opiekę nad dzieckiem

Z uwagi na okoliczność, że świadczenie wychowawcze przyznawane jest na wniosek, celem wyeliminowania sytuacji pobierania przedmiotowego świadczenia przez oboje rodziców, ustawodawca zakłada, że w przypadku zbiegu prawa rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka do świadczenia wychowawczego, świadczenie to wypłacane będzie temu z rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka, który faktycznie sprawuje opiekę nad dzieckiem. Jeżeli opieka nad dzieckiem sprawowana jest równocześnie przez oboje rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka, świadczenie wychowawcze wypłacane będzie temu, kto pierwszy złoży wniosek. Z kolei jeżeli dziecko nie pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z obojgiem rodziców, świadczenie wychowawcze wypłaca się temu z rodziców, pod którego opieką znajduje się dziecko. Zwrócić należy uwagę, że w tym zakresie ustawodawca przyjął rozwiązanie analogiczne, jak w ustawie o świadczeniach rodzinnych.

W przypadku gdy po złożeniu wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego przez rodzica, opiekuna prawnego dziecka lub opiekuna faktycznego dziecka drugi rodzic, opiekun prawny dziecka lub opiekun faktyczny dziecka złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w związku z opieką nad tym samym dzieckiem, organ właściwy ustala, kto sprawuje opiekę, i w tym celu może zwrócić się do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, celem ustalenia, kto sprawuje opiekę nad dzieckiem.

2. Kiedy świadczenie wychowawcze nie przysługuje? Przestanki, przy zaistnieniu których świadczenie wychowawcze nie będzie przysługiwało

Ustawa definiuje przesłanki, przy zaistnieniu których świadczenie wychowawcze nie będzie przysługiwało. I tak, świadczenie wychowawcze nie przysługuje w sytuacji, **gdy dziecko pozostaje w związku małżeńskim**, z założenia bowiem tworzy wówczas odrębną komórkę społeczną utrzymującą się z własnych dochodów, a w sytuacji posiadania potomstwa może ubiegać się o świadczenie wychowawcze na własne dziecko. Analogicznie świadczenie wychowawcze nie będzie przysługiwało, **gdy pełnoletnie dziecko ma ustalone prawo do świadczenia wychowawczego na własne dziecko**. W dalszej kolejności wskazuje się, że świadczenie wychowawcze nie przysługuje w przypadku gdy dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie albo w pieczy zastępczej. W sytuacji bowiem, gdy dziecko zostanie umieszczone w pieczy zastępczej czy też w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (tj. w domu pomocy społecznej, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym, szkole wojskowej lub innej szkole, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie), jego potrzeby bytowe, zdrowotne, edukacyjne itp. zaspakajane są w ramach pieczy zastępczej sprawowanej albo w formie rodzinnej, albo w formie instytucjonalnej. Ustawodawca słusznie założył, że w sytuacji gdy dziecko zostanie „odebrane” rodzicom lub osobie, która jest opiekunem faktycznym, czy też jest opiekunem prawnym, wówczas odpadną podstawy do pobierania przez tę grupę podmiotów uprawnionych świadczenia wychowawczego, które z założenia ma stanowić finansowe wsparcie osób wychowujących dzieci.

Konsekwentnie jak przy ustalaniu prawa do świadczeń rodzinnych ustawodawca zastrzegł, że w sytuacji **gdy członkowi rodziny przysługuje za granicą na dziecko świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia wychowawczego**, wówczas świadczenie

wychowawcze przyznawane na gruncie omawianej ustawy nie przysługuje, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

3. Przesłanki nabycia prawa do świadczenia wychowawczego

Ustawodawca wprowadza zasadę, w myśl której **świadczenie wychowawcze przysługuje każdemu z podmiotów uprawnionych do świadczenia na drugie i kolejne dziecko, do czasu ukończenia przez nie 18 roku życia.**

3.1. Pierwsze dziecko

W odniesieniu do pierwszego dziecka lub rodziny posiadającej tylko jedno dziecko świadczenie wychowawcze może zostać przyznane pod warunkiem spełnienia przez rodzinę (podmiot ubiegający się o świadczenie wychowawcze) kryterium dochodowego, tj. odpowiednio 800 zł i 1200 zł miesięcznie na osobę w rodzinie. Sposób liczenia dochodu ściśle określony jest w przepisach ustawy.

Co istotne, ustawa zakłada, że pierwszym dzieckiem jest jedyne lub najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18. roku życia. W przypadku dzieci urodzonych tego samego dnia, miesiąca i roku, będących najstarszymi dziećmi w rodzinie w wieku do ukończenia 18 roku życia, pierwsze dziecko oznacza jedno z tych dzieci wskazane przez osobę uprawnioną do świadczenia wychowawczego. W konsekwencji oznacza to, że będą zdarzać się takie stany faktyczne, w których liczba dzieci, na które przyznawane jest uprawnienie do świadczenia wychowawczego w danej rodzinie, ulegnie zmniejszeniu. Przykładowo w sytuacji śmierci jednego z dzieci bądź osiągnięcia pełnoletniości przez jedno z dzieci, rodzice stracą prawo do pobierania tego świadczenia wobec drugiego dziecka, chyba że spełnione zostanie kryterium dochodowe.

3.2. Skład rodziny

Jednocześnie w celu ustalenia obiektywnej sytuacji dochodowej rodziny ustawa zakłada, że w skład rodziny wlicza się również pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 roku życia, a także dzieci, które ukończyły 25 rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością przysługuje świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Nie wlicza się do składu rodziny dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko. W odniesieniu do dzieci pozostających pod opieką opiekuna prawnego dzieci tych nie zalicza się do członków rodziny, a ustalając dochód uprawniający do świadczenia wychowawczego brać się będzie pod uwagę tylko dochód tego dziecka. Nadto, gdy któryś z członków rodziny przebywa w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej, ustalając dochód w przeliczeniu na osobę, nie uwzględnia się osoby przebywającej w tej instytucji.

W sytuacji rodziny posiadającej troje dzieci, z czego dwoje jest w wieku pomiędzy 18 a 25 rokiem życia, natomiast trzecie dziecko jest w wieku poniżej 18 lat, rodzice będą uprawnieni do świadczenia wychowawczego pod warunkiem, że spełnią kryterium dochodowe określone w ustawie. Należy jednak pamiętać, że ustalając dochód rodziny, będziemy wliczali wszystkie dzieci, są one bowiem poniżej 25 roku życia (przy jednoczesnym braku niepełnosprawności dzieci).

4. Postępowanie w sprawach przyznawania i wypłacania świadczenia wychowawczego

4.1. Organy właściwe w sprawie świadczenia wychowawczego

Projektowana ustawa zakłada, że organem właściwym w sprawach świadczenia wychowawczego jest wójt, burmistrz, prezydent miasta, którego właściwość ustala się ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się lub otrzymującej świadczenie wychowawcze. Należy podkreślić, iż ustawodawca posługuje się pojęciem miejsca zamieszkania, a nie zameldowania, a definicja miejsca zamieszkania uregulowana jest w przepisach kodeksu cywilnego. Przez miejsce zamieszkania należy rozumieć miejscowość, w której dana osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. Przy ocenie, czy dane miejsce jest miejscem zamieszkania danej osoby, istotny jest zarówno fakt fizycznego przebywania w danej miejscowości, jak i wola (chęć) przebywania w niej. Przyjmuje się, że miejsce zamieszkania to miejsce, które jest ośrodkiem życia codziennego osoby fizycznej, w którym skoncentrowane są jej plany życiowe.

Tak więc fakt braku zameldowania danej osoby na terenie właściwości miejscowej danego organu nie może przesądzać o niepodjęciu stosownych działań przez ten organ, jeżeli złożony został do niego wniosek.

W sytuacji gdy wnioskodawca zameldowany jest w Koszalinie, a zamieszkuje w Nowym Targu i składa wniosek o przyznanie mu świadczenia wychowawczego, organem właściwym w sprawie realizacji tego świadczenia jest organ z siedzibą w Nowym Targu.

W przypadku realizowania świadczenia wychowawczego w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego, organem właściwym będzie marszałek województwa i wówczas on wydawał będzie decyzje w sprawach dotyczących świadczenia wychowawczego, a wypłacać przedmiotowe świadczenie będzie gmina.

Analogicznie jak w ustawie o świadczeniach rodzinnych, ustawodawca zakłada możliwość delegowania przez organ właściwy na rzecz swojego zastępcy, pracownika urzędu, kierownika jednostki pomocy społecznej bądź też innej jednostki organizacyjnej gminy prowadzenia postępowań w sprawie nabycia prawa do świadczenia wychowawczego, w tym wydawania decyzji administracyjnych.

Niemniej jednak, celem zagwarantowania prawidłowości i płynności pracy w ośrodkach pomocy społecznej, w sytuacji gdy zadania z zakresu omawianego świadczenia realizowane są w ośrodku pomocy społecznej, nie może dojść do nieprawidłowości w realizacji zadań ośrodków pomocy społecznej, jak również naruszenia norm pracy pracowników socjalnych. Zakłada się utworzenie wyspecjalizowanych komórek do spraw świadczenia wychowawczego w strukturach urzędów bądź też przekazanie zadań do realizacji komórkom właściwym w sprawach świadczeń rodzinnych.

Upoważnienie do prowadzenia spraw z zakresu świadczenia wychowawczego powinno nastąpić w formie pisemnej.

4.2. Wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego

Postępowanie w sprawach ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego – o czym była mowa powyżej – jest postępowaniem na wniosek, co oznacza, że organ właściwy nie może wszcząć i prowadzić tego postępowania z urzędu. Złożenie wniosku stanowi warunek sine qua non wszczęcia postępowania o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, przyznania tego świadczenia w formie decyzji administracyjnej i podjęcia jego wypłaty.

Wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w założeniu ma być uproszczony i powinien zawierać dane:

- a) osoby występującej o przyznanie świadczenia wychowawczego, w tym: imię, nazwisko, adres miejsca zamieszkania, datę

- urodzenia, stan cywilny, numer PESEL, a w razie gdy nie nadano numeru PESEL numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- b) dzieci pozostających na utrzymaniu osoby, o której mowa w ust. 1, w tym: imię, nazwisko, datę urodzenia, stan cywilny, numer PESEL, a w razie gdy nie nadano numeru PESEL numer dokumentu potwierdzającego tożsamość.

Wniosek i wymagane załączniki osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze będzie mogła złożyć zarówno tradycyjnie w formie papierowej, jak i za pośrednictwem Internetu (za pomocą systemu teleinformatycznego).

Dokumenty składane przez osoby ubiegające się o świadczenia wychowawcze jako załączniki do wniosku będą mogły zostać uwierzytelnione za pomocą bezpiecznego podpisu elektronicznego oraz profilu zaufanego ePUAP (Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej).

Wniosek i załączniki do wniosku składane za pomocą systemu teleinformatycznego powinny być opatrzone:

- 1) bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu albo
- 2) podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP.

Profil Zaufany ePUAP to darmowy, mobilny podpis elektroniczny do kontaktu z administracją.

Uwaga!

Warunkiem złożenia wniosku oraz wymaganych załączników do wniosku za pośrednictwem Internetu jest albo dysponowanie przez osobę ubiegającą się o świadczenie wychowawcze bezpiecznym podpisem elektronicznym, albo posiadanie przez nią profilu zaufanego ePUAP (szczegóły tworzenia profilu zaufanego na stronie <http://epuap.gov.pl/wps/portal>).

Nadto ustawa zakłada możliwość złożenia wniosku za pośrednictwem systemu teleinformatycznego udostępnionego przez Zakład

Ubezpieczeń Społecznych, a także banków krajowych świadczących usługi drogą elektroniczną spełniających wymogi określone w informacji zamieszczonej na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji.

Wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego jest sformalizowany, stąd wzór wniosku oraz oświadczeń, jakie mają być złożone do wniosku, określone są w drodze rozporządzenia wydanego przez ministra rodziny pracy i polityki społecznej.

Z uwagi na okoliczność, że świadczenie wychowawcze jest świadczeniem przyznawanym co do zasady na okres 12 miesięcy, od dnia 1 października do dnia 30 września następnego roku, wniosek o to świadczenie będzie trzeba składać co roku, z tym że wnioski będą przyjmowane od dnia 1 sierpnia danego roku.

Z uwagi na fakt, że świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko ma być uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego, osoba ubiegająca się o przedmiotowe świadczenie co roku będzie zobowiązana potwierdzać fakt spełniania tego kryterium.

W przypadku drugiego i kolejnych dzieci kryterium dochodowe nie będzie obowiązywało, stąd brak będzie konieczności dokumentowania dochodu, a pieniądze będą wypłacane do momentu ukończenia przez dziecko 18 lat.

4.3. Od kiedy przyznawane jest świadczenie wychowawcze

Co do zasady świadczenie wychowawcze przyznawane jest począwszy od miesiąca wpłynięcia wniosku z prawidłowo wypełnionymi dokumentami do końca okresu, tj. do dnia 30 września, przy czym w przypadku, gdy w rodzinie ubiegającej się o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego występuje niepełnosprawność, wówczas w sytuacji gdy w okresie trzech miesięcy, licząc od dnia wydania orzeczenia

o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego uzależnionego od niepełnosprawności, prawo to ustala się począwszy od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. Przedstawione rozwiązanie zawarte w ustawie jest rozwiązaniem analogicznym do zasady funkcjonującej na gruncie ustawy o świadczeniach rodzinnych.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze złoży nieprawidłowo wypełniony wniosek, wówczas organ realizujący świadczenie wychowawcze wezwie tę osobę do poprawienia lub uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni, pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. Z kolei w sytuacji gdy do wniosku nie zostaną dołączone wymagane przepisami prawa dokumenty organ realizujący świadczenie wychowawcze wezwie osobę do uzupełnienia brakujących dokumentów w terminie nie krótszym niż 14 dni i nie dłuższym niż 30 dni, również pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. W sytuacji gdy brakujący dokument wnioskodawca musi uzyskać od innej instytucji, która nie wydała go mimo ustawowego terminu do jego wydania, wnioskowane świadczenie wychowawcze przyznawane jest począwszy od miesiąca, w którym złożony został wniosek.

Co istotne, ustawa zakłada również, że w przypadku gdy po złożeniu wniosku organ realizujący świadczenia wychowawcze poweźmie wątpliwości co do okoliczności sprawowania opieki nad dzieckiem, może wystąpić do kierownika ośrodka pomocy społecznej z wnioskiem o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, celem ustalenia powyższych okoliczności. Uniemożliwienie przeprowadzenia wywiadu przez osobę ubiegającą się o świadczenie wychowawcze może stanowić podstawę do wydania przez organ właściwy decyzji odmownej.

Zakłada się, że świadczenie wychowawcze będzie wypłacane w sposób dogodny dla osób uprawnionych, głównie przelewem na wskazany rachunek bankowy lub przekazem pocztowym, nie później niż do ostatniego dnia miesiąca, za który przyznane zostało świadczenie wychowawcze.

Materiały źródłowe

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci
(Dz. U. z 2016 r. poz. 195)

Projekt ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o pomocy Państwa w wychowywaniu
dzieci wraz z uzasadnieniem

Informacje MRPiPS

Rozdział II

PROGRAM RODZINA 500 PLUS – WYDANIE DECYZJI O PRYZNANIU, UCHYLENIU, ZMIANIE ORAZ UZNANIU ZA ŚWIADCZENIE NIE NALEŻNIE POBRANE

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci w zakresie regulacji związanej z konstrukcją decyzji w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego, uchylenia oraz zmiany ostatecznej decyzji administracyjnej, na mocy której strona nabyła prawo, zawiera rozwiązania analogiczne do funkcjonujących w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Również definicja nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, tryb jego dochodzenia oraz możliwość zastosowania ulgi lub dokonanie potrącenia z bieżąco wypłacanych świadczeń jest zaczerpnięta z tej ustawy. Poniżej omówione zostaną poszczególne regulacje prawne i założenia ich funkcjonowania w praktyce działania organów właściwych w sprawie realizacji świadczenia wychowawczego.

1. Decyzja o przyznaniu świadczenia wychowawczego

Postępowanie w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego wszczyna się na wniosek strony złożony w organie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o dane świadczenie, który to wniosek inicjuje postępowanie administracyjne w sprawie.